

PKN

Stichting voor onderzoek
historische tabakspijpen

Tijdschrift voor de verzamelaar en onderzoeker

Jaargang 44, nummer 166, januari 2022

Pijpje met de Dordtse Maagd en het Wapen van Zeeland. De uitvoering als parelnaadpijp maakt het niet waarschijnlijk dat deze merk bedoeld waren. Zie pagina 3

Een groep studenten besloot hierop het heft in eigen hand te nemen en richtte op 30 oktober 1897 de Delftsche Studenten Bond op. Zie pagina 10

Rozet van zeven sterren, vindplaats Alphen aan den Rijn, 1720-1740. Het merk op de zijkant van de hiel is door slijtage van de persvorm nauwelijks leesbaar, maar op de linkerzijde is met enige moeite een M te zien. Zie pagina 15

Inhoud

- 3 Pijpen gemaakt voor de verkoop in Zeeland**
Ruud Stam

- 8 Het pijpje van de heer Le Grelle (anekdote)**
Fred Tijmstra

- 10 “Bondspijp”**
Piet Smiesing

- 12 De drie gratiën van Wingender-Knoedgen**
Ruud Stam

- 15 Sterren uit de bagger**
Een onbekende pijpenkop, mogelijk uit
Alphen aan den Rijn
Michiel Purmer

- 21 De PKN-dag op 25 september 2021 in het**
Streekmuseum in Reeuwijk

Wij wensen alle leden een gezond en
voorspoedig nieuwjaar toe

Het pijpje van de heer Le Grelle (anekdote)

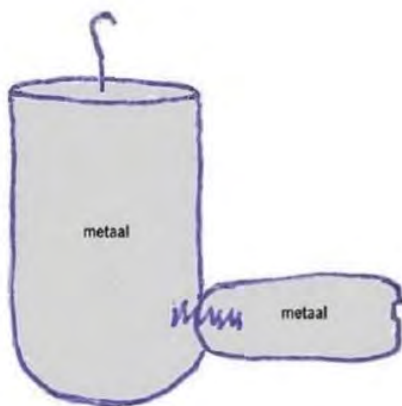
Fred Tijmstra (tijmstra@xs4all.nl)

Ruim vijftig jaar geleden ben ik in contact gekomen met een pijpenverzamelaar, de heer Delplanque uit Mons.

Op een van mijn uitstapjes naar België heb ik hem een bezoek gebracht om zijn collectie te bekijken. Hij had onder andere enkele bodemvondsten van Gambier, daarbij vertelde hij dat een vriend van hem een mooie collectie Gambier had. Hij belde de man op en zei tegen mij “stap in, we gaan hem bezoeken”.

We gingen naar de heer Le Grelle, een ingenieur in Mons. In zijn huis had hij wandborden gemaakt met complete Gambierpijpen, manchet- en steelpijpen. Het opmerkelijke was dat de pijpen samengesteld waren uit brokstukken van gevonden bodemvondsten. Hij wist ze zo te slijpen en te lijmen dat het met het blote oog niet te zien was dat het samengestelde pijpen waren. Hoe hij dat kon uitmeten heeft hij helaas niet verteld.

Daarna liet hij mij een experiment zien. Hij had twee afgeronde metalen stoppers gemaakt die met een schroef aan elkaar verbonden waren (afb. 1). Verder een bak met vloeibare klei zo dun als soep die hij matig verwarmde op een elektrisch plaatje en liet de stoppers aan een draad in de klei zakken. Toen liet hij met zelfgemaakte apparatuur een elektrisch stroompje door het water gaan. Langzaam begonnen kleideeltjes zich aan het metaal te hechten en na een half uur had zich een dikke kleiwand om de stoppers gevormd. (Ik kan de werking van hechten niet verklaren, daarvoor ben ik niet onderlegd).

Afb. 1. Twee afgeronde metalen stoppers, met een schroef aan elkaar verbonden.

Le Grelle haalde de stoppers met de natte kleiwand eruit en droogde de pijp met een haarfohn zodat de klei stevig werd. Hij schroefde de twee stopperdelen van elkaar, werkte met de hand de vorm bij en kraste er zijn naam en datum 10-4-79 met Mons in. Daarna ging het pijpje in een oventje (ik denk een emailleeroventje) en 20 minuten later was de pijp gebakken. Ik kreeg hem mee als aandenken.

Afb. 2a-c. Het eindproduct met ingekraste namen en datum, 10 april 1979.

Wat hij deed tart eigenlijk alle wetten van het pijpenbakken. Voordat pijpen gebakken kunnen worden moeten ze volledig droog zijn om uit elkaar springen te voorkomen. En klei bakken gebeurt op 950-1000 graden. Zijn verklaring luidde als volgt: de kleine kleideeltjes hechten zich gericht gelijkmatig aan het metaal waardoor er aanslag en tenslotte een homogene kleiwand ontstaat waar de spanning overal gelijk is omdat er zich geen lucht tussen de kleideeltjes bevindt. Die homogene wand laat snel drogen toe en knapt niet bij verhitting.

Hij wilde verder experimenteren, en liep met de gedachte rond om een model van een ontbijtbord te maken. Door de homogene structuur bleef die altijd recht zodat tijdens het bakken het bord niet kon kromtrekken. Hoe zijn vervolggexperimenten afliepen ben ik nooit te weten gekomen.

Het simpele pijpje is een van mijn rariteiten en koester het, alleen al om het verhaal.

De heer Legrelle had wandborden met complete Gambierpijpen. Het opmerkelijke was dat de pijpen samengesteld waren uit bodenvondsten. Hij wist ze zo te slijpen en te lijmen dat het niet te zien was. Zie pagina 8

De pijp is gemaakt in de fabriek van Wingender Knoedgen in Chokier. Deze fabriek, is in 1835 opgericht door Jacques Knoedgen en zijn zus Marie-Anne die trouwde met Henri Wingender. In 1839 werd dit de firma Wingender-Knoedgen en één van de belangrijkste pijpenfabrieken van België was. Zie pagina 12

De PKN-dag op 25 september 2021 in het Streekmuseum in Reeuwijk. Zie pagina 21

Jan Adriaan Frederiks: De Graanbeurs van Middelburg na de verbouwing van 1846. Zie pagina 12